

UOI CF UGZGGBGL

1851

60トト 11.

PROBATE

3-1-4 442-441-4 441-4

Եւ ինչ ապա ուսումնոր ՚ի հանդէս
հանել զերախայրիս խաղախորհ մտացս
յանդգնազոյնս բերելու խօսիլ զքաղ-
մախտանգ տգառահարաց անտղատա-
սուն կենաց, և զորս լարէ թշնամին
բարեաց վառելոցն ՚ի տենչ կրօնասի-
բութեան, յոր բերինս ըզձախթ, զի-
տն էն մեր տարոքէն և այլոց բազմաց
՚ի հանդիսական ժողովոյս ՚ի լուր դար-
մաւցեալ և ակներէն տեսեալ արօ-
ւրեալս զաշխարհային դառս, և յետո

կանաւալ 'ի վայելից աստի սորա, առ
սան զոխտալից վայելն կոխեալ և 'ի
կատարումն երկնազդեցիկ որբայ խոր-
հրդոյն հոգեւանէ ըղձիւն բերեալք,
և 'ի փոստորս և յանստատոս լեռանց
խուսեալք տարադէմ ետուն ընծայե-
ցին զանձինս խառնմբեր ճգնութե,
այլ դիւաշունչ մորկայոյզ հոգմովք 'ի
լուստհետ ճանապարհոյ յարտուղի
հետս վարեալք, ուխտագրուծք դը-
տան և յառ. Վստուած ընտանութե-
նէն 'ի բաց կողին և նախնի դրդանա-
ցըն՝ զոր տրհամորհեցին, միւսան
դամ դիրկս ամին սիրողտոյէս, շաղե-
ցան 'ի հեշտութիւնս աշխարհի և ա-
պականութեանց մեղոց ըղձակերտս
վաւեցան զուխտն ընդ հաստողին ցը-
րեալ կամակիրութեամբ: Աշեն և ու-
մանք՝ յորոց այտս իւրեանց պեղածի-
ծաղս չեւ եւս էին նկարեալ տեգը
մօրուաց և սիրոյն կարի մանկագոյն,
այլև քան զարդիս լուոյ անցեալ զան-
ցեալ և պերտզանցեալ յիմաստութի
ունգր, անլուծանելի սիրով ուխտս և
դաշինա՝ կուցին կալ մնալ հաստատուն
և տեղըդուելի 'ի կարգի կրօնաւորու-
թեան իւրեանց, և ոչ երբէք անցա-
նել զուխտին, այլ ձախողակի ընտա-
նութեամբ ընդ այնոսիկ, որոց հա-
նապաղ բնաւորեալ է նիւթել չարիս
և դորոմն չարութեան և անդգամու-
թեան սերմանել 'ի սիրտս անմեղացն,
մերձեցեալ առ նոսա բարեկամութեն
օրինօք, ախտացեալ 'ի նոցանէ զախտ
ապականութեանն և մահապոյժ և
թեւոյդիք հրապուրանացն բացեալ
ընծայեալ հեշտալուր լուելիս, անկու-
շեն զուխտին, և 'ի գեղեցիկ գնու-
ցից կրօնաւորութեանն վերջոտեալ
դաւալմն և պատրողական հեշտու-
թեանց աշխարհի դիրկս արկանեն ու
զետորփ, մուտս աուեալ ազուական
բոնիցն 'ի խորհուրդս իւրեանց, և
զիմաստասիրութիւնն զայն պեղանին
'ի բաց յանձանց մերկացեալ, յանկար-
ծուսա իմն խորասուզեալ տնկանին
յաղէտս աշխարհի և զանապոկանն
զայն զիւտու ընդ վաղանցուի վայելն
փոխեն, այլ քաջ ազա զգաստացեալ
'ի գտանցանոց անտի իւրեանց, և

զմէզ. խաւարային խորհրդոյն հողմաւ
վար վոարեալ, և գեղջ և սպաշաւ 'ի
դէմն ընծայեալ, վերտթեւեալ սղա-
նան հաստանին 'ի կէսն յայն՝ յորմէ հո-
սեցանն, զորս և բարձրեալն Վստուած
լուս բարեխնում գլխին և հայրական
սիրալիր պգութեանք ընդունի ողջամբ,
անյիշուար բաւանդակ նոցայն մեծե-
ղիւն մեղանաց և տղերատս պնացի-
ցըն և արհամարհութեանն:

Վ դէպ ինձ մասախորարին առ այդ
բաղմագէմ օրինակք՝ զպոյց ոչինչ եմ
ստակ միով և եմ գլխակարգութեք
զամենեցունց տողել բան յաղաղս ա-
պաբանութեանն և ցամաքութեան
ալքատիկ մտացս, որ վի եթէ զամե-
նայնն աստէն պարագրել համարձա-
կութիւն յանձն ձեղեցից, երկայնա-
միս ներողամտութիւնդ ձեր լիցի ինձ
յայնժամ 'ի յանդիմանութիւն քաջա-
դէպս յանդուգն բանախօսութեանն,
անտեղիս ինչ տողելով բան և որ քան
զիմս դերսղանցէ հաստմն մտաց, քա-
լով ձեւաներէց. բեր ստղա զմին 'ի
բազմոց համառօտս յառաջ մատու-
ցից 'ի խելամուտութիւն, որոց կամք
իցին համակ 'ի վերայ կալ ճշգրտու-
թեան ասայելոյս առ իմմէ տկարա-
մտութեանէ:

Քաջ իսկ տեղեակ էք դուք և ծա-
նօթագոյնք, ո՛ր իմաստնախումբ և
պատկաւելի ընթերցողութեք փանարի
աղղոգութեանն, պատանույն այն
միկ Ս. Բրաւնսի, որոց հայր իւր բա-
ռչ բաղդի չարագէպ մահաւ բարձեալ
'ի կենաց 'ի տարածում հատակին, մատ-
նեաց զմանուկն յաղէտս տնդ տրամեն-
լի և 'ի վտանգ որբութեան, և վի
ընչաւեմութեամբն զհամբաւի հար-
եալ էր, 'ի մահուն անդ իւրում ըլ-
մամբն զօրդի իւր պայս, կացաց ծա-
ռանգ ամենայն գոյիցն և ստացուս-
ծոց. զանհամար ճոխութիւնս պնե-
ծուց, զնկն ծառայիցն և զանգս բա-
զու մո պարարտարօտս և քաջատունկս
'ի նոթողեալ, յաւերաւ առ հարս
իւր, այլ զդոնումիս պատանւոյն յան-
գուլ ջանից ուսմանն ոչինչ երբէք դե-
լուցեալ պականեալ բամառնան վաստա-
կօք և անխանջ ճգամբ զցոյգ և զցե-

րեկ գուն գործէր կթել դառ 'ի նմա
նէ զարդասիւս և զհոգեանունս պը-
տուղ ուսմանցն ամբարել 'ի միտս , ա-
որս վնշուլսպէղ ծաղումն և րկնասար-
գեւ և շնորհաց յինքն առեալ , գեղե-
ցիկ կարգի միանձնութեան սալ դան-
ձըն , 'ի սիրայ անսի ուսմանն տակա-
առ տակաւ հովացեալ դադարէր ,
մինչեւ տալ նմա սղջան հրաժարա-
կան սղջան հրահանգաց վարժարա-
նին և ընչիցն , և յանկարծակի դէմ և
դեալ 'ի կասարումն խորհրդոյ՝ զոր
երկնեայն , և թող յաւրատ եկոյ բղ-
վայելութեանց աշխարհային պաճու-
ճանաց և զչքեղութիւն գունակ գու-
նակ զգետուցն և զճիրանին յանձնէն
'ի բաց լքեալ մերկացեալ , հանդերձո-
ինն սեւաթոյր և զրդլեակ ցնցոտի
տրկսու զիւրեաւ , և միանձնական կե-
նացն մատուցեալ զանձն ուշակերտ ,
արհամարհեաց զգրգանս հեշտութիւն ,
ո՛հ , ցանկալի էր ինձ տրդեսը ու-
նել 'ի բերան քան ճարտար առ 'ի
զնորայն ճառել փայթ և զջան , որով
անցապաղ յափշտակեալ զանձն 'ի հո-
ղոց աստի երկրաւորիս և 'ի դարշու-
թեանց զանձն առեալ 'ի բաց մեծու-
հրճուանօր յամայութիւն անդր լի-
րանց խաղացեալ , քաջութայն յառա-
ջադէմ մոտեաւ 'ի դպրոց անդր դե-
ղեցիկ իմաստասիրութեան , և ոչ այս
միայն էր 'ի հրաշալեացն , այլ զև և
սիօք հասակին կարի մանկապոյն , այն-
պէս իմն փայլէր անդէն առաքինու-
թեամբ և անդուղ վաստակս խտրմ-
բեր կենաց յանձն իւր կրէր , որչափ
ոգ յարանց մեծոց հուշակերտց ընդ ծա-
գըս սիւնկերիս և յերեւելեաց ընդ
բնաւ ժամանակս միայնակեցութեաւ
նըն : Յետ այսորիկ և լստուսմու-
մերձ ալ հոգեշնորհ և պիտիտութիւն շո-
շափեալ 'ի վերայ գլխոյ նորա , էջ հան-
դեաւ 'ի նմա շնորհք սրբայ հոգւոյն ,
և լստուածային խորհրդոյն կարգե-
ցաւ կացուցաւ սպասաւոր և կատա-
րող , և արժանի հանդիսացաւ զորո-
քազորձ մարմինն և զարիւնն անա-
րատ յաշխեւ 'ի փրկութիւն տիեզե-
բաց և ամ՝ քերթեանդն ժողովրդոց ,
որոց ուրախ լինելով յոյժ յոյժ , փա-

ռաւորէին զլճ վասն մեծի շնորհացոյ ,
զի յորքաւնս տիոց և ծնունդ քաջատիա-
ռութեմ՝ զկենցապոյս զփառս առ ոչինչ
վարկաւ և զաստեացս դիտովին ա-
պախտ արարեալ և վերաթեւեալ սը-
յացաւ 'ի բարձրութիւնն յանխոր 'ի
ցանկութիւն և յամենեցուն բղձալին :
Լնցին աւուրք բազումք , հայովեցոն
ամիսք , բոլորեցան ամբ , և տախտիւն
սա զայս օրինակ զդեղեցիկ մարութիւն
մարեալ և օր քան զոր նահատակեալ
յառաջ խաղար , և զեղջ ընդ ընտ-
րութիւնս սչ ամէր ընդ միտ , փոռն
այսորիկ և և օթնարփեան շնորհք հոգ-
ւոյն ելեւելաւ առնէին 'ի նմա , և փայ-
լէին քան զայլ տրիխադէզ ճառապա-
թից , այլ անտուստ 'ի բարձանց արեւ-
դակն խեթիւ հայեցեալ տա նա և
անորէն բանտարկուին 'ի չարայաջող
մախանս զրդոեալ ընդ սրտնէլ շը-
նորհարարութիւն նորա , ստարատ-
տեաց յարեաց առ նա յաղմուղիմի
դաւաճմանութիւնս և մերենայն չար-
արուեստոյ , կարճան տրկանել զնա 'ի
բարձրութենէ անտի , և մերկ և կռ-
ղողուտ կայսուցանել զհոգին յլստ-
ուսմանշնորհ տարգեւացն , քանզի տրք
ամանք ստեղ սաւոյ յաճութելով առ
նա , որ և ըստ օրինացն աղգակնաւ-
թեան իմաստակալութէն նորա , բա-
նիւր սուտակապատ մարգահաճուե-
նէնցին 'ի սիրտ նորա խորհուրդս զաղ-
րութեան և անպատմութեան , և յան-
կարծակի յալիս ծախածուփ կենցաղոյս
առեալ ձգեցին զնա : Լպա նա զլճա-
յին և զոմնառելի շնորհն և զերկնա-
յին զեղ զարդուն , զոր ունէրն , 'ի
բաց լքեալ և զիւրքորդի բեռամբն
ունէր արարեալ կայեաց հոգւոյն բե-
ռինս ծանուն և դժուարակիրս զհո-
գըս երկրաբարշ ցանկութեանց , և 'ի
լեռանց անտի արաղաւաղ սրացեալ 'ի
հայրենին իւր բնակութիւն , փոխա-
նակ ընդ խաշրապետութեան գծուծ հան-
դերձին արկ զանձամբ զոսկեճամու-
կին , զկամարն ընդելուզեալ ակամբք
պատուականօք ամ ընդ մէջ , զսամոյրն
զոմնամբ և զամենայն օրէն զարդուն ,
և տշտանակեալ յերկար խրոխտ սի-
գաճեմ մերթ յայտ մերթ յայն վաղ-

վաղեալ 'ի տեսիլս թատերաց որպա-
յաձէր զհետ իւր ձգելով բազմութիւն
հետեւեալս և խումբս մարդահաճոյցն :

Վ' սչ եղերանացդ , ո' երխտաւորդ ,
եթէ զխաղեալ էր քո թէ յոր ան
դունդս վախից հասեցեր զանձն քո ,
ոչ արդեօք լբեալ խտտեալ էր քո զե-
մաստասիրութիւնն զայն զհոգեշնորհ
և 'ի սուսմանս տղաեղիս վարտիեալ , ա-
ւաղ քեզ և դարձեալ աւանդ , ողոր-
միմ , ողորմիմ ընդ անխորձութիւն
հաստիկդ , և առաւելապէս ողորմիմ
ընդ կորուստ հազարդ և ընդ տու-
գանսդ , զոր մարդեղոյքդ զքեզ տու-
ժեցին :

Այս աշուհեաւ ոչ կամիր զդ-
նութիւն յանձին բերել , այլ 'ի փոխ-
կութիւնս վառեր տնքորխառն և
անպատրաստօր յափտեցութեամբ .
և որք զնա տեսանէին արք ժողիւրհ և
անապօրոյցիւր , խնդային ընդ էջն նա-
րա 'ի լերանց ոմտի գիւհաշուր խընձ-
ղանօք . և ոչնա մանուկն զինչս հօրն
վատնէր յանորժանս , և բռնալիք ցըր-
ուէր 'ի հօծոյս ամենայն ակնարկու-
թեանց կամոց իւրոց , և մարդահա-
ճոյք ոմանք՝ որք դարունակալք են այս
պիտեաց որոսց և քաղաքացիտ 'ի քիմս
նոցա հոյս ստուէ , խռնէին զնալաւ :
Լինէին և տանք 'ի ժողովոցոց՝ ո-
րոց բնաւորեալք միանգամ հեշտեա-
լին բամբուսել զամենայն տունց ի-
րազէ և բնայայլ լինելոյ իրացն , մե-
ղագիր լինէին նոցա՝ որ 'ի ոկզման ան-
դըր առեալ ամբարձին գնա յայն վե-
ճակ , որով և վերջեալ անխոհմա-
րար 'ի հոգեւորականացն , յեւս այնու-
ցիկ և ոչինչ իւրոց Կործոյն պիտու
նացու ինչ լինէր ասեին . և մինչ-
դեռ այս ամենայն բանք սրտաբեկք
և զկեցուցիչք լսելի լինէին յամենե-
ցուեց , սուրբք ոմանք՝ որ 'ի վանս
անդ երբեմն ընդ նմա աշակերտեալ
երկարաձիգ ժամանակս , կենաց կը-
ցորդ էին նմա , իւրք զարթուցեալ
գաւան և ողորմ աղէտիցն՝ եթէ բու-
ղում լինէ 'ի գծեղակաց և 'ի վնասու-
կարաց դորձէր նա 'ի գոյթակոյութի
բաղմաց , խորհէին հնարս իմն հնա-
րել առ 'ի զգաւն զայն զանմեղն և զա-

նարանս 'ի գլխաւիչ ճիրանաց գայլոցն
'ի բոց թոթափել , որ զմարմին նորա
ուտէին և զհոգին գեշ դնէին թրոշ-
նայն երկնից դիւացն անթթու թեան .
և քանզի բաղում անգամ 'ի բաղում
անդիս բազմոց 'ի հոգեկիր և 'ի բա-
րեգութ հարցն դիպեալ էին այսպի-
սեոց որոսց , և քաջութեամբ 'ի վե-
րայ հատեալ էին 'ի փորձոյ , թէ չե-
պարա յանհոգս վարանիլ պիտիութե-
նէ այսպիսեոց , յաղթես լինէին ան-
գագար . զի յաջողեցն նոցա Վճ
'ի խաւարչտին սպանողէ անտի հրա-
պարակին հանել զնա 'ի ըյս արահետ
ճանապարհին . և այսպիսիք յաւաղք
առ Վրաստան՝ զինուորեալք 'ի լերանց
անտի 'ի վայր 'ի հրապարակս իշանէին
լրտեսել զնա , միայն զի սղոյն սիրոյ
առ նա մասուցեալ յարդեոցն զնա
խոնարհաբար . սա զառաքինն յերկա-
րէ անտի 'ի կալմն մի էղեալ խոտէր
խնդալից ընդ ջոկս մարդահաճոյցի ,
որ գնա պաշտէին , և այնպէս որբոցն
պատասխանի առնէր լըրութեամբ և
բարձրադիւլիս ամբարտաւանութի ,
եթէ գեւ լինէր նոցա յարգամեծար
ողջունել դամբարանտուն . այսչափ ի-
մն բմբոստ և խեղճութիւն կամս կրէր
'ի սրտին :

Իսկ որդեւեքն այնորիկ և բարե-
պաշտք յայս միայն ակնկառաց կա-
յին , զի դամ մի և եթ յառկան
Վրաստանային երկկողին զնա պարա-
նեւոցն , ուստի և ստեպ դէտակն մի-
նային նմա առանձինն երկուք ոմամբք
կամ երկուք բնդաւիլ զնա , և այնչափ
ինչ արարին մինչեւ զամօթի հարեալ
նորա յանգաւ ջանից նոցա միջո-
ղանէր ծակտեր ցրուէր զխորհրդոց իւրոց
զաման բաղմամբիւր , և զլբեւնի խե-
նեշութիւն 'ի բոց մերկացեալ , յոր
ժամ տեսանէր զի ոք 'ի նոցանէ հուպ
գալ առ նա , 'ի բոց ոստուցեալ յե-
րկիւրեւն և զմեղանսն և զանօրեւու-
թիւն իւր 'ի յաւաղ ամեալ ընդ առաջ
ելանէր նոցա , և ունին զնէր՝ որոց
ընդ նմա խոտակից լինէին , և շուք և
սրտիւ յարգանաց առաջի դնէր նո-
ցա , քոր յուսալիք բանիւք այնչափ
իմն հաւանեցուցին զնա սուրբքն վե-

բողաւնալ անդրէն յառաջին յայն
վարժաց իմաստասիրութեանն, զի միւ
սանգամ դէմ եղի ի բնական թիւն յե
րանց, և զառաքին կենացն բուռն ե
հար, զոր եւթէ որ ի կշիռ ձգեսցէ
զառաքին կեանս նորա ընդ վերջնայն,
իբրեւ ոչինչ արգելոք համարեացի կամ
ստուեր ճշմարտութիւն, քանզի յան
կարծուստ յեկեղարծումն հաղթեցն
որո անկեալ էր, ի վերաց հասեալ,
բաշխեաց զբաղմահարուստ ճոխու
թիւնս գանձուց ի կարծանեալսն, քան
զի քաջ իակ գիտէր, և թէ յոնչին բաղ
մութենէ և յոստացողածոց տութեցան
ծաղեցան և ի վեր ի լին դոյնչաթի թը
ուստութիւնք աղէտալիք, և ի դու
րանակալաց իւրոց և յաղդականաց
խոյս տուեալ փոխառական դնաց ի
դժուարս լերանց, զի մի եւս յետ
ընդ կրօնին դարձուողեն զնա յառ
վատուած գնացին:

Օպո օրինակ վերականգնեալ նո
րա ի վերմանէն զօրութեամբ տղաշ
խարութեանն և Վստուածասեր իմառ
տութեան, որհամարհեաց զփառս
կենցարաց, առաքելք իմիսեաց զօնդ
պերճութիւնս հանգեցնից, յուրասա
եկաց զխորհոտ ամբարտաւանութեց,
և պատենագէն զբաշխք Վոտուածա
սրաշտ խորհրդոց զկնորսրեալ քաջա
դէս՝ երկնաշու որդոսային գտաւ ու
ղեւոր, և ի գէմ եղեալն վայր իմն
յերկնաբերձ առաքինութեանն կա
տար եհաս ժամանեաց անբայթ նա
ւարկութեամբ և անալեկոն:

Ահարոն Լեւոն Աւետիա Աթեան:

ԲԵՆԵՍԵԴՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱԿ

Մանաշէ և Տատու:

Հարգութեան և խնայեղութեան վարձանք:
Դարսն արայժառ առտու մը
երբ չէր ծագած գեռ արփին,
Բարիք թռչոց ջոկն աղին
իջան պարտեղմ՝ ծաղկածին:

Ընուշ զերիւնն հեղատիւ
ծաղկանց հոտերն համարաթիւ,
Շուրջունակի կրքուրէր
անմահութիւն կենսաբոյր:
Սոխակն աղնիւ ձայնապետ
ձայնեղ թռչոց բազմերամ,
Բոլորն իրեն երգակից
կանչեց դարսին անթաւամ:
Օ՛ր Մանուշիկն Երանաղոյն
համեմատաբոյլ ողճնողին,
Ի հոսն ի դոյն հիասթափեց
հարեալ էր սիրտ սոխակին,
Գեղգեղելով երգ երգեց
յայանեց իբրեւ ի սրտէ,
Վարդին երկտուր Մանիշակն
բնտրեց ծաղկանց ի կարգէ:
Քաղցրամուտք երգողներն
յուռն նոր Երգոյն ունկնդիր,
Ժամ ի ժամէ համաձայն
կը հնչէին սիրտիւր:
Բայց Տոտակին ժանտաղէմ
նախանձարեկ իւր սիրտը,
Հալէր մուշէր ատպախանձ
իբրեւ կատարած գազան մը:
Մանուշակին սիրուն դէմքն
երբ բերկրանօք կը լեցուէր,
Դմիկն կրիւր բոցահրատ
հնայի սէս կը վառէր:
Ո՛ր Արփեստ փանդահարն
որ սրտառու ընկարին,
Քաղցրահնչուն նուագմը
կիրքն հանդարտէր գողոպն:
Քանզի փուճ էր Տոտակին
ընկերասեր բան խանար,
Ըրժան պատիւն ընկերին
վերբ եր սրտին արհամարհ:
Կը մուշէր անիրաւն
թոյն կը կաթէր երեսէն,
Ըրմատաքն զայն կորցէ
կ'ըղէր չաւառիկը քովէն:
« Ինչպէս կ'ըսէր ինքնիրեն
մէկ վր երեկ մէկ մ'ասօր,
Սա անպիտան գամաճին
չատերն եղան պարաւոր:
Կեանք թէ լուսն, մէկ երկու
ամիս հաղիւ թէ ունի:
Ըլ անկէ ետքն եւ չկտեմ
կ'ըլլայ բանի ոլիտանի:
Բայց թող կեցի թող երթան
սա պաշտպաններն թեւաւոր:

« Եւ, ով ես դուն ով նրկուն
որ ձմեռքս լուռ մընջիկ,
Եւն ու դողը քեզ տրտած
դարձեր էիր սեպէ, չեք »
Բայց յողտղին սցն ողբ
երբ սկսաւ մեզ փրչել,
Դու ալ խրխտ ոքնափառ
յանդգնեցար զիս ծաղրել :
Ի՛հէ, չէս գիտեր դուն ինձի
որ ես եմ տէր այս ծաղկանց,
Օտաւց տնգամ և պաղօց
գիւցազն իշխան վեհապան՝
Կորկր ասկէ փոքրօղի
որ միշտ հոգին երեսը,
Որպէս դուրս նորարոյս
կը կոխեն քեզ ոտքերը » :
Եսանկ կըծու խօսքերով
պարսու կուսար Սանուշին,
Փառքն ու վայելքն իր կամքով
կ'ուզէր յատուկ իր սնծին :
Յագւոց հանեց Սանուշակն
լըցաւ պարտեպն քաղցր հոտով,
Երդարտիտս պառագամին
լընեց ամեն ձայն ու հով :
« Եյն տէր իմ և իշխան
իրաւ չընչին բոյս մ'եմ ես,
Բայց որ մեղքիս համար դիս
տասնկ դուր տեղ կ'անարգես »
Ի՛նչ մեղք արգեօք ես մեղոյ
կամ քեզի դեմ ի՛նչ յանցանք,
Իսէ՛ ըրի կամալին
թէ ես չարեացս ինչ տեղիտի :
Եպա թէ ոչ անգամ մը
վեր առ աչքդ տես ո՞վ կայ,
Երդար ետի մ'անաչառ
որ կը դիտէ մեր վրոյ » :
Ես ատենը ես իրեն
սովեցընեմ իր չափն որ . . . —
Ես խօսքերը միմբուաց
նախանձօտը իր սրտէն,
Ժամ՝ կը խնդրէր պարսպոց
վրէժ հանել արդարէն :
Երբոր արեւն բարձրացաւ
թլուտն ծառէն ամենքը,
Պարտոյ գտաւ Տատառին ալ
բացաւ յանդուգն բերանը :
Թիւր իմացաւ նախանձօտն
գեղ ու դարման անհանձար,
Նախատակօ՞մ մերձաւորն
ընել բանիւ անարդար »

« Թէ և սեպ Ի՛նչ երբեմն
հրափայտացաւ քեզի պէս,
Բայց և արդար տատկմը
առաւ ինկաւ սասակապէս :
Շտիկ շիտակն բարեկամ
ըսեմ քեզի որ պիտանաս,
Ենուշո՞ւր որ մը քեզի ալ
կուգայ տասնկ պատուհաս » :
Ես խօսքերէն քիչ ևտք
պարտիղայանը ձեռքը բահ,
Դարմանելու եկաւ հոն
խրկեց Տատառին արհամարհ :
Նեցուկ տուաւ խոնարհին
գետնէն վերցուց թարմ դատերն,
Եւ փաւնջ շինեց իր դիւին
մանուշակին ծաղկոններն :
Եսպէս կ'ըլլայ հարստին
որ խոնարհին կը սպառնայ,
Ինքն կ'յնայ չարաչար
ու խոնարհը վեր կ'ելայ »
* * * *

ԲԱՆԱԽԻՐԱԿՆ

ԶՈՒՆԵՐՔԵՎԷՊ

ՓՆՁԻՆԵԼԸ ԽԵՆԱՍՏԱՔՆ ԽԱՆԵՐԸ

(Շարունակ :)

Թաղաւորը հրամայեց որ Փրնչի-
նեղքին համար տրուած մահաւան վը-
ճիւղը նոյն գիշերը ի գործ դրուի :
Վասն զի կը խորհէր թէ տասնկ մեկ
մարդու մը մահը ու շաղթնելը խոհե-
մաւ թիւն չէր, որ պիտը իբր անարգ
մեկի մը անց էր դրո՞մ . ուստի ժամա-
նակ չի կորսնցուցնելով կախաղանը արն-
կեցին պալատին հրապարակին մէջ ան-
ղը . ձիւռնորհները պատերազմի ձեւով
կարդաւ շարունեցան, որոնց ետին կայ
նած էին սրանքնին ջուռով լեցուած
Նաբօյլի ժողովուրդները : Պալատին
պատուհանը կայնած էին թագաւորը
և Պ. Պուկոյննօն մեծ տնձկանօք այս
անդուժ տեսարանը դիտելու . դա-

* Տե՛ս Թիւ 3, էրես 31. Թիւ 4, էրես 63,
Թիւ 5, էրես 81. Թիւ 6, էրես 97, Թիւ 7, էրես
108. Թիւ 8, էրես 129. և Թիւ 9, էրես 143 :

հիճը չաւանը խեղճ Փնչինեւոյն վիզը
անցուցած գրեթէ ստիգուխին կէս
ճամբան ելեր էր, երբոր նայիս մէ-
կէն թաղաւորը ձեռք ըրաւ որ եղած
տեղը թող տայ որ կախուի. տհառի
փայրկեանիս մէջ բազմութեան մէջէն
մէկ մեծ աղաղակ մըն է որ փրթաւ,
և նայիս ձիաւոր վնասոր մը քիթը բե-
րանը արիւնկուայ վաղէլէն գէտ ի-
պարտոր կ'երթար, և թաղաւորին
նստած պատահանին տակը կայնելով
պօռաց, տէր իմ դէշ լուր մը բերի
ձեր վեհափառութեանը, գաղղիացի
Սիքմաք զորապետը քոյրը զօրքերը ջար-
դաւքուրդ ըրաւ. որ հոս Նաբօլիի վր-
այ պիտի յարձակի հարիւր հազար
մարդով, և կ'երեւայ թէ վաղը իրի-
կուն այս ժամանակ այս պարտոր ոյժ-
աի կոխէ, սա տհառի խօսքերը ըսաւ
չըսաւ, մէյմ'ալ նայիս հետեւեակ զօր-
քերը դող մը առաւ, և ամեն կողմ
սկսան փախիլ: Անոր ըսաւ թաղաւոր-
ը հառաչելով, ղինուոր մ'ալ չունիմ
որ երթայ թշնամիին հետ պատերազ-
մի ղիս պաշտպանելու համար. հիմոյ
ով պիտի աղանձ ղիս ու իմ ժողովուր-
դըս այն ընդհանուր ոպանութենէն,
որ վաղցէ այս իրիկուն պիտի պատա-
հի, ինչպէս որ հիմոյ կը տեսնամ ա-
րեւելքէն ծագիլը. «ես կրնամ որ պօ-
ռայ մէկէն Փնչինեւոյ, թէ որ ղիս
կախելու դարձքը մէկդի դնես. սա
խօսքիս վրայ որ բողբոսութեանը չափէ
դուրս մեծ ուրախութիւն պատճա-
ռեց, թաղաւորը շուտով վար ինծու
և Փնչինեւոյն փութառեցաւ, թա-
ղութիւն խնդրելով տնկէ, որուն ըս-
պանմանը անհամբերութիւն կը տպու-
սէր. ան ասոնք թաղաւորը հրամա-
նեց որ նոյն օրը ամեն մարդ Փնչի-
նեւոյն ըսածներուն հնազանդի որ
պէս թէ իրեն: Փնչինեւոյ տա իշխաւ
նախնիքն առածին պէս մէկէն հրա-
ման հանեց որ Նաբօլի մէջ գտնու-
ած բոլոր հայկիները ինչ ձեւ կ'ըլ-
լան նէ ըլլան թէ մեծ և թէ սղոյիկ,
թէ կրթ և թէ քառախուօս մինչև ան-
գամ ծոցակրեցիները ստաւտին հրա-
պարակը բերեն: ու յետոյ գաղղիացի
զորապետին որ ճամբէն գալը իմանա-

լով բոլոր հայկիները կառքերով քա-
ղաքին դրոխ կողմը տանել առաւ, և
զանոնք պատերաւն ու ճամբայներուն
վրայ կախել տուաւ. այնչափ շատ է-
ին այս հայկիները որ մղան աւ կէսի
չափ տեղ պատնէշին երեսը ծածկե-
ցին. և անոնկ քովէ քով շարուած է-
ին, որ տաեղ մը մոնալու տեղ չկար:

Յետոյ Փնչինեւոյ պատերաւն տա-
կի իրաւներուն դրոխ կողմին վրայ հա-
ղաւորը երկայն և հաստ պատրոյի-
ներով մոմեր դնել առաւ, որոնք ըս-
տը դայուցած իդ պէս պիտի վառէին.
այս պատերաւութիւնները լըմնալէն
ետքը Փնչինեւոյ և երեսուն մարդ բո-
լոյն ալ ձեռքերնին վառած մոմեր
բռնած պատնէշին առջին շարուեցան
կեցան և թշնամիին դուրսն կը սպա-
սէին. իրիկուն եղածին պէս դաղղե-
ացւոյ մեծ բանակը Նաբօլի մօտ մէկ
ըլուր մը հասաւ, և հոն կեցաւ քիչ
մը հանգիստ առնելու, որ տնկէ ե-
տեւ յարձակի: Սիքմաք զորապետը
հրամայեց որ իր դիտակը բերեն, և
գէտ ի ան տեղը նայելով, սէր կը կար-
ծէր Նաբօլի քաղաքը ըլլալ, սիրտաւ
ալ և տհառի դիտել, բայց սրովհե-
տեւ շատ մութ էր, չի կրցաւ ամեն
բան աղէկ տեսնել:

Այս միջոցիս Փնչինեւոյ որ գէնքե-
րուն ձայնէն թշնամիին մօտեանալը ի-
մացաւ իր մարդօցը նշան ըրաւ, և
անոնք ալ խակոյն խրամին վրայի եղած
մոմերը վառեցին պատնէշին վրայի ե-
ղած երկայն գաւազաններովը: Այս
յակիարժուկան լուսաւորութեն Սիք-
մաք զորապետը փոխադրով բարձր ձայ-
նով մը իր փոխանորդը կայնեց, հոս
եկուր Քօյնդամբան բոաւ ան. տհա-
մեր թշնամիները որոնք գիտարաններ
նին լուսաւորեր են: Յիրաւի ես ոյ-
աղէկ կը տեսնամ կոր ըսաւ Քօյնը
դամբանը:

Իսկ սիրելի ընթերցողք անոր տե-
սածը իրեն դաղղիացի հետեւեակ ու-
ձիաւոր ղինուորներն էին, որոնք պա-
տերաւն վրայ եղած հայկիներուն
անդրադարձութենէն կը տեսնային.
իբաւ սր էփ աղէկ մարդ կայ ըսաւ
Սիքմաք զորապետը տուելի ուշադրու-

Թեոմե, գիտելով, թայց ասոր կը գար, մանավոր քննադէտ կրնայ ըլլալ որ առանկէ բազմաթիւ բանակ մը տարազի քիչ ձայն ունենայ, ինչ կարգ կանոն ինչ կրթութիւն. ոչ ոս ինչ է որ կը տեսնամ. Արքայի գործակարդն կը շուարեցնէ կոր. հայ անգղամ. հայ, ան ձիւն ինծի պէս հաղուէր է. բայց ինչ տղեղ՝ երեսը չի նայուելու մարդ է. Արիկայ շատ կատակելի բան մըն էր. վասն զի Վերմար դորապետը բուն իր շարք բարձրակէն Արքայի դորապետինը կը կարծէր. Լն ալ մէյնը նա յիմ բառ. Վոլինգտոնն գիտակիւ իր ձեռքը տանելով. ինչ տեսար դորապետ, այն մէջ գիտող հրամանատարը ձիւնը զի կը նմանի. ասանկ բան կ'ըլլայ մի բառ. Վերմար, խոշորացոյցը իր աչքին դնելով. ան ձիւնը ինծի կը նմանի. մի բառ. Թէ քեզ կը նրմանի. ինծի ալ կը հարցնեն ո՞նէ ան ձիւնը իմ պատկերս աւելի բառ. Վոլինգտոն բան բարկութեամբ մը. Վեյլ մի կը նմանի կոր. անգղամ, բառ գորապետը իր Թուրք քաշելով, և այս երկու գիտաւորները մեկըմէկ պիտի ինային, Թէ որ այս միջոցին Վոլինգտոն և իր երեսուն մարդիկը շնորհաւորեան ձայններ չի հանէին, և կոչածնուն չափ Թուրքները չի չալէին. Օհներեմիս պատրաստեցէք պառայ գաղղիացի դորապետը իր Վոլինգամբոնի հետ ունեցած կռիւը մէկէն ձգելով. Թուրք նամին կուգայ կոր. հրամայեցէք առաջ ելլալ. և գիտակին մէջէն բուն իր զինուորներուն անգրագար ձաւթիւնը տեսնողով՝ բառ. « Լնա կուգան կոր, շուտ քեզ քաշեցէք, Թմուրները չալեցէք, և դուք իմ քաջ ձիւնորներս, արշաւեցէք, առաջ անցէք »:

Դուք ալ այս խօսքին հնազանդելով մէկէն սկրտն դէպ ի քաղաքին վրայ յարձակիլ, որոնց ետեւէն կ'երթային հետեւակները. որչափ որ պատնէշին կը մօտենային այնչափ ալ հայելիներուն անդրադարձուիլ կը սկսեալ. ասանկ, և Թմամին ալ այնչափ մօտ կ'երթան, բանի որ առաջ կ'երթան այս սոսկալի շարժմաններէն և

պատիւ խաղերէն շատ մեծ ահուգողե մէջ էին, որ կը կարծէին Թէ Արքայի բնակիչները իրենց կը խօսորային. բայց մէյն ալ նայիս որ ամենը մէկէն Թէ Վերմար գորապետը Թէ Վոլինգամբոնը և Թէ միւս զինուորները կը շարժուեն չափ սկրտան վազել, և պարապին հասնելով կարծեցին որ Թուրք նամին մօտեցեր է. առաջ վերցուցին հրացաններն որ ձեւկուին. բայց առաջ որ բանը բանէն անցաւ. ձիւնը և մարդիկները իրարու ետեւ վառած կոնթէրներուն մէջէն իրարմերուն մէջ գլորեցան ինկան որ ջրով լեցուէին.

Լն հարիւր հազար գաղղիացի դորքերը նոյն գիւշերը խեղդուեցան, և սղ ձեղի կը ձգեմ մտածել, սիրելի ընթերցողը, Թէ ինչ սխալ Արքայի ժողովուրդը ընդունեց Վոլինգտոնը երբոր պատնէշն վար ինչու. « Լնա մեր աղափիւր » կը պառային բոլորը մէկէն « Լատուած կեանք տոյ Վոլինգտոն, կեցցէ յաւերժ մեր կուգիկ »: Լն միջոցին Թուրքաւորը Վոլինգտոն առանկ համբաւի տէր ըլլալ տեսնելով չափե դուրս նախանձ մը ունեցաւ. ուստի անոր իրեն բրած ծառայունցը որաղ կերպով մը շնորհակալ եղաւ, և յետոյ որարն Վոլինգտոն հետ մէկ տեղ իր սենեակը առանձնացաւ:

Լն երկու նախանձու մարդիկը դու մը հնարեցին Վոլինգտոն կեանքը վերցնելու. և այս բանը հետեւեալ առաւել ի գործ պիտի դնէին չիքսադային և կաթին հետ Թոյն խառնելով, դորանք իտեղ Վոլինգտոն շատ կը սիրէր. բարեբաղդաբար իշխանուհին մեր պղտիկ կուգիկին համար պատրաստուած աս բոլոր բաները լսելով, աճապարեց շուտով դնաց աղնուականին սենեակը, և խնաց տրվաւ անոր՝ որուն բոլոր իր ներկայ երջանկաւթիները պարսպանէր. Վոլինգտոն աս դառն լուրը տեսնելով սիրաբար կոտորեցաւ, և առանկ ապերախտուէ մը համար իշխանուհին ձեռքը ընդունելով սկրտաւ լալ. ուստի ալ չալեց իմ հոն կենալ ժամանակ չի կորսնցնելով շուտ մը իր հօրը և մօրը

փաթառուեցաւ անոնց ձեռքը պագաւ .
 և մնաց բարով ըստ . և իր սիրելի
 էշն ալ սիրելէն ետեւ նոյն գիշերը
 գաղտուկ մէկ տղանիացի մը նաւ
 մտաւ որ լնդդիւս պիտի երթար :

(Շարունակել) :

* * *

Նորոգար պատասխան :

ՄԱՐԻ մը ելաւ որ մը տերփիշէ մը
 գնաց և անոր երէք ինդիր տաւջար
 կեց , տրտմին , ինչն էրսէն թէ Մար
 տաւ տմէն տեղ է , երբ անիկայ տ
 մեներէն տեղ մը տեսած չաւնիմ . ցը
 ցաւ ինծի անոր աւր ըլլայ :

Երկրորդ . ինչն . համար մարդս իր
 յանցանքներուն համար կը պատժուի
 քանի որ իր ըրածները Մարտեմէ են :
 Մարդս աղատ կամը չաւնի , և Մար
 տուծոյ կամացը հակառակ բան մը չի
 կրնար քնել , և թէ որ կարողութիւն
 ունենալու ըլլար , իր աղէկութեանը
 համար ամեն բան պիտի քնէր :

Երրորդ . ինչդէս Մարտեմ տա
 աստիան կրնայ պատմել դժոխքին կրա
 կալը , երբ անիկայ նոյն տարեքէն
 բաղկացած է , և կրակը անոր վրայ
 ինչ աղբեցութիւն կրնայ քնել :

Տերփիշտ տաւանց պատասխանելու
 դեանէն մեծ հաղակոչութիւն մը վերայ
 և անոր գիտուն զարկաւ :

Մար միջոցիս մարդը բարկացած
 դատաւորին ելաւ . գնաց ու ըսաւ ,
 ևս երէք ինդիր տաւջարիցի տերփի
 չի մը , և ան ալ գիտուս անանկ հա
 ղակոչութիւն մը զարկաւ , որ գիտուս ցա
 ւէն հիմա կը մեռնիմ :

Դատաւորը տերփիշտ կանչեց և
 հարցուց անոր թէ ինչն . անոր գը
 խուն զարկիլ իր հարցմանը պատաս
 իան տալու գտեղ : Դատ տերփիշտ .
 հաղակոչութիւն անոր հարցմանը յարմար
 պատասխան մըն էր . ինքը կ'ըսէ թէ
 գիտուս մէջ ցաւ մ'աւնիմ , թնդ ցը
 ցունէ ինծի անոր ուր ըլլայ , և ես
 ալ անոր Մարտուծոյ ուր ըլլայ կը ցը
 ցաւներմ : Ինչն գանգատ կ'ընէ ինծի
 համար , ևս ինչ որ քնի Մարտուծոյ

գործքն է , և ես տաւանց Մարտուծոյ
 կամքին չի վարկի անոր , ես ինչմէ ինչ
 իշխանութիւն ունիմ . և թէ որ ան
 հոգէ չինուած է , ինչպէս կրնայ նոյն
 տարեքէն ցաւ մը կրել :

Մարդը երկրորդ խաջտաւակ եղած
 ելաւ գնաց , և դատաւորը չափազանց
 հաճեցաւ տերփիշտի պատասխանին :

Տերտաւ Արշա իր Ե . Արապաճեան :

Որք ողջ խաղած մարդիկ :

Մյն հիւանդութիւնները որոնք
 մարդոց յանկարծակոն մահ կը պատ
 ճառեն , և կամ դանտը անոցոյ թըմ
 րած կը թողուն ասոնք են , տիտա տը
 գանդի , թմբաքաւ , տիտա տը
 տիտա , մարդոց մկանսներէն ցը
 ցիւնը , նաւալու մէ , քնափութի ,
 մարմնոց մկանսներէն բռնական
 շարժումը , տնչուութիւն , արեան
 պակասութիւն , կաթաւած , լուսնո
 սութիւն . կամ վերնատուութիւն և
 յափշտակութիւն մտաց :

Մյն հիւանդութիւններէն պատ
 ճառած երեւելի գեղքերը սու հե
 տեւեալներն են , որոնք մարդը խիստ
 հիացման մէջ կը ձգեն :

Պ . Ս . Պէրրն կ'ըսէ թէ , խորա
 մանկ մանկանուամբ Վրոթմ բժիշկը
 Վրոթմիայի մէջ ողջ ողջ թաղուէր է ,
 և քիչ ժամանակէն ետեւ ինչքը գը
 լուխը գոցով գերեզմանին մէջ ձեռ
 քը կրծէր ու գլուխը ջախջախէր է :

Դաւրաղի Վախու չին կրտսաւոր
 ներուն եկեղեցւոյն մէջ մատը անգա
 մանդեայ մատանիով կ'ընէ մը թաղուէ
 րով , գոչին մէկը գիշերանց գերեզ
 մանը կը մոնայ մատանիին գոչեալու
 համար , և մատը ուռեցած ըլլալուն
 և չի կրնայ հանելուն՝ կորեց զանի ,
 ան ասեն մեռելը անանկ մէկ սուր
 ձայն մը հանեց որ դոյնն սիրտը փր
 թած անդգայ դեռիկը ինկու : Դաւ
 ւ աստեան աղօթքին ժամանակ եկեղեց

1. Մարտուծոյ 2. Մեղա 3. Տիտաւոր 4. Լա
 ճեմ պատմաւ 5. Տեղի տեղաւ 6. Թնչուէն
 7. Պոլիտիկա 8. Տալու 9. Թնչուէն , ասոր
 10. Թնչուէն :

ւայն կրօնաւորները հաւաքանայ ձայնէր լսելով՝ դաջին տեսան որ կինը ողջնէր ու սնոր տեղ գողը մահուան զօհ էր եղեր :

Փարիզի մէջ փողոցի պահապան մը Տիւռ անուն պանդոկին մէջ մեռնելով տարին թաղեցին . կէս գիշերուան ժամանակ խելքը գլուխը գալով պատանքը պատռեց՝ բացուաւ , և ուղղակի տուն ելաւ գնաց դուռը շարժեց , որմէ մեծ դժուարութեամբ ինչ եղի բացին : մարդը իր սենեակը գրնաց ու անկողինը մտաւ պառկեցաւ :

1756 ին ժամանակները Փարիզու մէջ կին մը մեռած կարծուելով , մարմինը յարդի վայ պառկեցաւ ցին և սաքին տակն ալ վառած մոմ մը դրին . քանի մը աղաք՝ որ մարմնոցն քովէրը նստէր էին , ճրագին հետ խաղալով ձգեցին զանի , և մէկէն խոտը բռնեցաւ . երբ բացէրը մեռելին մոտեցան՝ սկսաւ պոռալ . նոյն միջոցին օգնութեան հասնելով կրակը մարեցին , և ետքը անանկ աւաղացաւ որ շատ դաւակներ ունեցաւ :

1763 ին նոյեմբերի 21 երազ որը Լյուք Բրեյսիմ որ իր գրաւոր գործքերուն մէջ շատ համբուս ստացեր էր , Բանթիլի անուն անտառին մէջէն ճամբարդութիւն բրած ժամանակ կաթուածահան հիւանդութիւն մը բռնուեցաւ : Երեսուն մէջէն անցնող մարդիկ զանի մեռած կարծելով՝ դիւղին քաղաքապետին առնը տարին , դատաւորը քննութեան համար մարդ խրկեց տեսաւ որ դժբաղդ մարդը ողջ է եղեր :

Փարիզի մէջ անտանի վերաբուժին մէկը աղախին մը ունէր , որ երբեք անգամ թողելու տարեր էին , բայց այս վերջին անգամուն նոր մեռած ըլլալով՝ վեց օր պահեցին զանի , որ չարաց թէ չորրորդ անգամ գերեզմանէն առնն դարձնեն . բայց այս յոսեմին որտաղը ելաւ . ինչու որ ստաց մեռած էր :

Սարգսն մէկը 14 տարեկան աղջկան մը հետ ամուսնացած ըլլալով , օր մը տէպը եղաւ որ կարճ ճամբորդութիւն մը ընէ : Բանի մը օրէն ը-

սեց որ՝ եթէ շուտով տուն չի գտնայ , անշուշտ կինը թողուած պիտի գտնայ : Տուն դարձած ժամանակ տեսաւ որ յաղարկաւորութեան պատրաստութիւն կը տեսնեն . իսկոյն մարդը իր օրախն դասնակիցի թախտութեանէն դուրսը բանալ տեսաւ , և մարմինը անկողնոյ մէջ դնել ալով՝ հրամայեց որ 25 անգին արիւն տանեն : 26 երորդ ծակը միւսներէն տեսնելու խոր ըլլալուն՝ մեռելը ձայն հանեց ու բռաւ . « Ինչու այսչափ անգութ կերպով կը վնասէք զիս » : Երբ այս խօսքը լսեցին անմիջապէս բժիշկ կանչեցին , ու իր հիւանդութեան յարմար գեղեր ընելով աւաղացուցին զանի , որ ետքը 26 զուգի տէր եղաւ :

Պ. Տուհամէլ քաջ փոտաբանին կինը 24 ժամ մեռած կարծելով՝ մարմինը սեղանի մը վրայ դրին , և ոկրտան թաղման պատրաստութիւն տեսնել . բայց Տուհամէլ գէժ կեցաւ որ չի թաղեն , ինչու որ մեռած ըլլալուն վրաս չէր : Եւ ողջ է կ'ըսէր : Երբ բանտ տուգելու համար փանդուհար մը կանչել տեսաւ , որուն խաղերը ու քաղցրածայն երկերը չափազանց կը սիրէր : Անուր այն գործիքին ու երգին ձայնը աւամբին օդն սկըտաւ աւաղջութեան նշաններ զըջունել ու թախտելի , և իր այս կերպարաննէլ մահէն ետեւ 40 տարի ապրեցաւ :

Նոյեմ 11 իսկը Կարպոս հինգերորդին ու Փիլիպպոս Երկրորդին առաջին բժիշկը՝ սղոսիրացի հարուստ ու ապահով մը աղեղութիւն ընէին ետեւ զանի մեռած կարծեց : Սարգսնը քննելու համար հրաման խնդրեց , ու հաջեւ թէ կարծքը բացեր ու իր որովորդ դանակը ներս էր խոթեր , տեսաւ որ սիրտը կը բաղխէր : Անուր աղջկանները անկողնի իր մարդաստանն ու յանցաւոր դատաւորին ամբաստանեցին . և վերջապէս թաղուորին միջնարդութեամբ ուխտաւոր մը տէս Լյուստաղէմ երթալու դատապարտուեցաւ :

Պ. Բանթօրնէլ մարդ կային տեղին արտարնք թաղուելուն վտանգին վերայօք մեծ դրութիւն մը ըրած է :

Այս բանիս համար Պ. Տէրկէնի
թէս կ'ըսէ թէ Ղաւրթի անուն գոր-
ծակալի մը լրտմ էր, որուն պաշտօնը
մարդոց սակարկելը տեղէ տեղ փո-
խադրել էր, կ'ըսէր թէ՛ ինքը անանի
շատ կ'մտախնդրէր անոնք էր՝ որոնց գիր-
քերը կը ցրցունէին թէ՛ անոնք թաղ-
ուելէն ետեւ, տեղերնուն շարժած
պիտի ըլլային :

Արիշ անգամ եթէ պատեհաւ թի-
ռնենանք՝ ողջ թաղաւորներու զոյց
աւելի անդեկու թիւն սիրտի տանք մեր
արգոյ՝ ազգայնոց, որոնք կտրուելով
այս տեսակ գէպերու վրայոյ՝ գգու-
շտնան, և իրենց սիրելեաց մահաւա-
նը ժամանակ ամեն մէկ պարագայնե-
րը աղէկ աշքէ անցնեն, որ չըլլայ
թէ անանց մարմինները ողջ, ողջ չոր
հողին մատենն :

Յովնանէս Ղաւրթի Կ. Կոնսթանտնուպոլիս :

Բ Ե Ա Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Բ Ի Ի Մ Ա

(Շարունակաւ յաւարտի) :

Պ. Կալիստոս մէկ ընտանի Քիւ-
մս մը ունէր, որ թէեւ շատ նման
մեղմ էր, բայց շատ ալ ծոյլ : Այն
հետ ըստը կը խալար, և թէ որ անոր
տղին նարինջ մը բռնուելու պէտք
էր ճիւղանով անոր տեղում մը կը դար-
նէր և մէկ դի կը նետէր և վրան ցաթ-
կելով կրէին կը բռնէր, ինչպէս որ կա-
տու մը իր բռնած մուկին կ'ընէ : Ին-
քը կատու ի մը բոլոր կերպերը ունէր,
և թռչուն մը բռնած ժամանակը պո-
չը բողբոջին կը բռնար, և երբոր շո-
ուելու ըլլար՝ կատու ի նման կը խրա-
կար :

Մէկ քանի տարի առաջ Ղիւեօքը
քաղաքին մօտերը մէկ գիպուած մը
պատահեցաւ, որն որ Քիւմսոյն մօտ
գու վրայ չիարձակիր ըստած խօս-
քը բողբոջին ջրեց :

Օր մը երկու որսորդ Ղիւեօքի

մէջ Քառուրդի կոչուած լեռները
որսորդութեան ելան, Երկուքն ալ
մէյմէկ հրացան և մէյմէկ շուն հե-
տեւին առած : Այս երկուքը փոքր
մէկ ըրին որ մէկը բարձրին մէկ կողմը
երթայ և միւսն ալ միւս կողմը, այս
գաղնիքով որ ելմէ մէկը իր հրացանը
պարտելու, ըրբոր՝ միւսն ալ վազելով
բլուրին վրայէն իր ընկերոջը օգնու-
թեան պիտի երթար : Կարմէ բաժ-
նուեցան չի բաժնուեցան յանկարծ
մէկը միւսին հրացանին ձայնը լսեց,
և շուտով իր ընկերոջը օգնութեան
վազեց : Իսկ մը ժամանակ անօգուտ
ղանի փնտրութիւն վերջը՝ մէկէն անոր
շունը տեսաւ որ սատկած և մարմինն
ալ բղիկ բղիկ եղած էր : Բնկեց իմա-
ցաւ որ ան զարնուած կենդանին շատ
կատարի և շատ ուղիմեծ եղած պիտի
ըլլայ : Այս տեսարանէն մէկէն ի մէկ
իսկըրը գլխէն գնաց և սկստաւ տեղու-
լծելով իւր խեղճ բարեկամը փնտր-
ուել, երբոր հեռուէն ծառի մը հաս-
տը ճիւղի մը վրայէն մէկ խորին մըր-
մըջում մը լսեց, իւր ծամբան խելոյն
գէպ ի հան շտկեց, ուր տեսաւ որ մէկ
ահարկաւ Քիւմսո մը ան թռչուն մօր
գուն վրայ հեծած և ալուրնէրն ալ
անկած գէպ ի իրեն կը նայէր հարկաւ
խորհելով թէ արդեօք փոքր մի իջնայ
անոր վրայէն և միւս որսորդին վրայ
յարձակի, կամ թէ ձգէ իւր որսը և
փախչի : Հիմա որսորդը դիտաւով որ
շատ արթնութիւն և ջանք պէտք էր,
ուստի մէկէն ի մէկ քաշեց իւր ձեռ-
քի հրացանը և զարկաւ, որով Քիւ-
ման նոյն տեղ մահու չափ վիրաւոր
ուեցաւ և մարդուն մարմինն ալ միա-
տեղ ծառէն վար ինկաւ :

Այս միջոցիս իր շունը խելոյն ին-
կած գարանին վրէյ յարձակեցաւ, բայց
անոր մէկ պարզ հարուածը շունը
իւր քովը փակեց պատկըցուց : Իսկ ճ
որսորդը տեսաւ որ իւր սիրելի ընկե-
րը մեռեր էր և աակաւին իրեն ալ
փախաւոր էր ան վիրաւորեալ կեն-
դանին մօտենալը, ուստի՝ որսորդը
խորհեց թէ ամբողջ նոյն տեղէն մեկնե-
ցաւ և իսկ մը մարդիկ հետը առած
միտար գէմքով մը հան եկաւ, ուր

գժբազմ սրտագր և արիւնքառ շո
գազանը և երկու շուները ստակած
գետինը ինկեր փառեր էին :

Պ. Սմիթն այս մեծ կենդանւոյն
կերակուր կերած աստեւ բրած տարւ
րինակ կառաղուծեամն մեկ օրինակը
տեսած կը պատմէ :

Սարդուէն մէկը շատ ժամանակ աւ
ռալ Նիւմա մը բռնէր ու տառնէին
տեղ մը տահեր էր, և օր մը հըրաւ
ման բրաւ որ կենդանին անմիջապէս
կերակուրը ուտելէն վերջը դարձաւ ի
առջի գնատակը իր մարմնոյն մէջ մը
տաւ, բայց տակէց մէկ մեծ ազդը
լաւթիւն մը չեղաւ իրեն. միայն սուր
տունարու ձայն մը հանեց, և էփեթը կը
ջանար իւր սրտը ուտել և անկէ ետեւ
իւր վերաւորած մարմինէն վազած ա
րիւնն անդամ լրտնիղել, ուրիշ ետեւ
շատ ջանքած տառնէցաւ :

Թէեւ առ կենդանին ասանկ իրոտ
կատարէ և վայրի բնութեան տէր է,
բայց բնականօրէն շատ դիւրին է :

Վերայիշեալ Անտառիանը ուրիշ
մըն ալ անուաւ որ շղթայով կապած
կառքի մը օնտուկին մէջ գրած կը տա
նէին : Արբեմն իր շղթան վերջը կը սլու
լէին ու մի օր կտոր ծառի մը վրայ
կը նետէին, և կ'ուզէին սր անկէ վար
առնէ, որն սր Նիւման մէկ երկու
յաւթկերուն դարմանայի արագութեւ
զանի խկոյն վար կ'առնէր :

Յովնանն Արիւնքառ Գարբիէրան :

Ը Օ Վ Ե Յ Ի Ն

Սուրբ Գէորգայ եկեղեցւոյն տա
րեկան հանդէսը տոնախմբելու հա
մար վեհափառ սրբազան Հօր շնոր
հապարդեալ գալուստը, Սամաթիայ
վիճակին հայազգի բնակչոց յիշոր
հոգեւոր ու բարութեան մասնակից
ընեքն զատ սուրբ Սահակեան գլխ
բոցիս աշակերտելոյ ալ նորին ազդա
սէր սղջելութիւնը նոր գրգիւ և աշ
խոյժ մը արծարծեց մաստղ մանկանց
սրտին, վասն զի սեպտեմբեր 28 ուր

բաթ առաւօտ սուրբ Եկեղեցիս գա
լով՝ մէկ երկու ժամ քիչ մը հանգիստ
առնելէն ետեւ՝ անյապաղ փութաց
իւր հոգեմնաց օրգւոյը ուսումնա
կան վարժութիւննին քննելու, իւր
հետք ունելով իւր հոգեծին օրգիւ
Տ. Արիւնքիս շնորհալար գարգա
պետը և Տ. Իգնատիոս սրբանեալ
քարոզիչ Եկեղեցւոյս, աւագ Տ. Յա
հաննէս խաչեմամիս և մաքրակեն
ցաղ քահանայ Եկեղեցւոյս, և շատ
եւս ի բարեօրաց, որ Արքին Սրբազ
նութեան գալստեանը խնդակից յոր
դորուած և սուսութեան եկած էին,
և իւր ներկայութեանը ամեն դատա
տու իրենց գատառները հրաւիրե
ցին յատեան Արքին Վեհափառութե
և բաւական ժամ քննուեցան իրենց
ուսմանցը մէջ, առաւելապէս զուար
ճութեանը առիթ տալով իրենց ուր
ուարթութիւններով՝ որոնց մէջ ալ
էի աղէկ զարգացած են ուսանողք,
և ամենուն վրայ առ հաւատարակ իւր
սրտին գոհութիւնը իմացընելով յոր
դորեց որ ալ աւելի ջանք ընեն ուս
մունքին կատարելագործելու, որոնք
զի ազդին սիրելի դաւկըները բլան :
Այս գալոցին երաժիշտ մանկուծք
աւրախալից և բարեմաղմու օրհնու
թեամբ կէս ժամու չափ քաղցրանը
ւաղ երգեր երգեցին, ու սրբալին
Հօր բարեգալթ սիրտը դո՛ւրբին այս
ուսման մէջ ալ, օրուն վերջը Առա
ուածային օրհնութեամբ օրհնելով
առ հաւատարակ յողգասէր հուրաբար
ձուռ և դարեկիրառ դուստուները
և զմանկուծքս, ամենուն ալ իւր հա
րազութ իմաստը և կրկին այցելու
թիւնը խոստանալով իւր պատրաս
տեալ սենեակը գնաց :

Աշակերտելոց առ Արքին սրբազ
նութիւնն ունեցած երախտագէտ ըլ
գաղմուները յաղագս բազմազէմ շնոր
հացն, ի գիմաց ամենեկուն արտա
յայտեց հետեւեալ սրտառու է երգա
վի նստի քան զբնութիւնն յատենի
նորին մեծափառութեան երգելով

Ո՛ր Հայր

Սարգսրտայեա ցոգք Եդեմեան
Յոդեալ յերկնից սերկեանս օր՝
Օրսորձացաւ դաշտ Սահակեան ,
Յակճիւս մանկտին կայ անդոր :
Դու եւ տնտուսս մեզ ձօնեցար
Իմաստութեան կող պաշտպան ,
Քեւ նըշոգեալ յամբօցն կամօր
Նըշան յայերս հաշտութեան :

Օ՛ն տրիր ընդ առաջ
Սուղոյք Սահակեան ,
Հընէցէք քաղցրաւ աջ
Քնար զՀայոց աասնաղետն :

Օ՛մեզ ՚ի մօ այլ նրան մատուէր
Տրգխութեանն Ոլկիւն ,
Սերթ յայս մերթ յայն մինչ տարբերեր
Օ՛կրթ ընկշիւան բղտապան :
Ը՛նդ զեկախորդ մեզ մասնանիչ
Յուցեալ Սանտայն լլգգազ ութ՝
Ը՛ր ընդ բնկեր ՚նդ այն ակընակչ
Վառի ՚ի սէր խանդակաթ :

Յրնձացէք արդ մանկունք
Ելին մրմունք մեր առ Տը ,
Ընդ առաջ , Հայկազունք
Ընտանցս ոււտարեր :

Ո՛րն ՚ի յարշաւ յաւիք ամաց
Թեւ լինիցին միշտ ՚ի թիւ ,
Ընկեղծ նուագս ըզբս կենաց
Յարկնեացէ մերս փանդիւ :
Օ՛ի մերս ուրուք լայն տապարեղ
Քեւ ծաղկոյթիթիթ պերճացաւ ,
Վարդ ՚ի կոկոն չըքնաղ ՚ի աես
Քաղցրիկ պրտաւոր յօսաս ՚ի թաւ :

Դոցաղիկ հեշտուլար
Հընոցէ՛ն աղնիւ ստիակք ,
Ը՛ն նուագս աւցէ՛ն բիւր
Սուրբ երգոց անուշակ :

Դարձական սիրտ որդեակեր
Վառեալ եւ սուրբ ՚ի նախանձ՝
Ի վարժարանս ըզճիւ ելեր
Սատաղ մանկանց բոց ՚ի յոց :
Հայի ՚ի յն թերո՛ւ նայն Ը՛նդ Ը՛նդ
Յաղբ փայլեացէ Ը՛րամսն ,
Կեցցեն յաւերժ քոյին ՚ի դա՛հ
Հայր մեր Յակոբ որդեաղան :

Օ՛ն արկը ընդ առաջ
Սանկունք թորդովեան ,
Հընէցէք քաղցրաւ աջ
Քնար զՀայոց աասնաղետն :

Ս. Ա. Մարգարեան :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՃԵՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդ որումն հնարներ :

Հոս արքը ինչ կերպով որտալ
պատմեցին առաջ՝ քիչ մը անոր հան
գամներն քունն փայ խափնը :

Ընդ կենդանին հիւսիսային Ը՛մե
րիկայի պինտ ստեղծի չորքտանին է ,
ու անանկ սարսափելի՝ որ մինչև ան
գամ հեղ իկներր անու դաղի մէջ միտ
նայով կը փախչին անսած ատենին ,
Թէև ուրիշ ատեն ամեն փախչեն
քու զխնայքու են :

Ընդ կայ անտառներուն մէջ որտ
տալ բոլոր կենդանիներէն քիչ քիւ
սակտրը սիտի ըլլար՝ թէ որ մեղրի ու
փարսակի շատ ակարժակ շունենար ,
իր կաշտ թափեքովը դեռ կանուշ շե
ղած փարսակի հոսիերը կը ժողուէ ու
կը ծծէ դանմը , իր մէկ անգամուն
կերածը քանի մը շարաթ ձի մը որ
նուցանելու բաւական է :

Ի իւրիցի մէջ ալ ատնց կըլու
անսակը կայ , մեկը մեծ՝ որուն մաղե
լը դորշ դեղնագոյն է , իսկ միւսը
շատ փոքր է , որն որ թուի մաշտու
կի դոյն մը ունի :

Ընդ երկու տեսակն ալ շատ դիւ
րութեամբ կընտանենայ , քան տա
րի առաջ արքերու համար շինուած
յատուկ անկեր կային Սիւսմանիայի ,
Ի իւրիցի եւ Բոյնիայի մէջ , (որոնց
մէջ ալ շինուած էր անթիւ փուռներ) ,
ուր տեղ անտառէն նոր քանուածները
կը դնէին , ու անոնց ետեւի ոտուք
ները կապելէն ետեւ տեսակ անտակ
վարժութիւններ կը սովորեցնէին :

Ընդ ժամանակի կենդանիին առջե
ւի երկու ասքերը ազատ ըլլալով առ
քութենէն մէկը մէկ կ'ուռնէ ու միւ
սը վար կը դնէ , ատանկ շարունակ ը
նելով քանի որ տարութիւնը տատ
կանայ , ինքն ալ կը սկսի ցափեղծանել
որով խաղալ ալ կը սովորէ :

Կըսուի թէ իշխանի մը ատնը մէջ

սեղանին ծառայող թիւները ու սպա-
սահարկութիւնները արջերը կ'ընեն
եղեր :

Մարդիկ արջ սրտառ համար գա-
նազան կերպեր ու հնարքներ կը գոր-
ծածեն , որոնց ամենէն դիւրինը այս
է . շատ մը անհամար մարդիկ ու
որսորդներ իրենց ամեն մէկուն հետն
ալ որսական շուներ , հրացաններ ու
զանազան գէնիքեր առնելով ձամբոյ
կ'ելլան . ընդհանրապէս գործածած
շուներնին մեծ անտան է , որ երազ-
ընծաց ըլլալով մէկէն կենդանւոյն վը-
րայ կը յարձակին . մէկ լեցուն հըրա-
ցան մը ու մէկ դանակ մը իրենց ու
մենահարկուոր գէնքն է , բայց որուն
վրայ որ կը կոտորածին թէ իրեն ձաւ-
տարութեանը վրայ վատահ չէ , ա-
մենքը մէկէն իրեն այս խօսքն կ'ըսեն ,
« Ա իրգիւխօր ու Հոմերօր կորոյս »
(այսինքն՝ տունը կեցիր) :

Արջը ստանը տեսածին պէս առջի
բերան փախչելով զինքը ազատելու
ձարը կը նայի . բայց երբ որ կը տես-
նէ , որ անկարելի է փախչիլ ու նոյն
կէտին ալ անհամար գնատակներ զինքը
կոտորեցնելու ըլլան , ալ իսկոյն միա-
քը կը դնէ զինքը պաշտպանելու , ու
իր կատաղութիւնը թէ յարձակողնե-
րուն արագութենէն աւ թէ զինքը
պաշարող փառքէն առաւել է . կ'ա-
ւելնայ , անտակ որ մտնելով դէմը ե-
կամ մեծամեծ քարերը կը շարժէ ու
կը գլորէ՝ իբր թէ իրեն պատրաստ
գէնք մը :

Եթա եւ առաջ շուները վրան կը
յարձակին ու այս յարձակումը շատ
սոսկալի կ'ըլլայ , ու յարձակողներն ալ
առանց մեծ վտանգի ետ չեն կրնար
դառնալ : Արբեմն ալ այդու իւր բար-
կութենէն շարժած մեծամեծ կոճըղ-
ներ ու քարեր կ'առնէ ու զարնանայի
ձարտարութեամբ մը զանոնք իւր վը-
րայ յարձակողներուն կը նետէ ու կը
ձգէ կը փախչի : Այն ժամանակ որ
սորդներուն գէշ կ'ըլլայ թէ որ քիչ
ուր են նէ , ինչու որ արջն ալ այս
կոխէն ազատելուն պէս իւր բար-
կութիւնը չի կրնար զոպել , ու մեքն
չէրով անոնց ձամբուն վրայ կը կայնի

զանոնք ձեռք ձգելու համար , ե իւր
ետեւի երկու սարին վրայ կայնելով
հանգիարած որսորդին օձիքէն կը բռն-
նէ ու գետնը կը գործէ . այն ժա-
մանակ աղէկ նշան առած գնտակ մը
կամ գնտակի հարուած մը , շուներէն
կոտորած կենդանին շատ մը զեանին
վրայ փռելու բաւական է :

Արջին այս կերպ որսորդութենէն
ի գատ Ա իւր իրայի բնակիչները անոնց
ուրիշ գանազան որոյ տղիներ ալ կը
լարեն , որոնց մէջ երբեմն կ'իյնան ու
առաւել իրենց սկիւմօրութեւր պատ-
ճառաւ , վրան զի մեզը շատ սիրելի
նուն համար որագայթներուն մէջ մե-
զը կը դնեն , որ գրեթէ այս կենդանի
նաց դիտաւոր խայծն (ետմ) է :

Արիշ կերպ մըն ալ կայ զանոնք
որսալու , նոյն որսորդները ալջին կե-
ցած տեղը կը դիտեն ու դէպ ի բը-
նակարանը մէկ քանի գնտակ կը նե-
տեն , այն ատեն արջը կոտորելով իւր
կեցած տեղէն կ'ելլայ թշնամին դի-
տելու , նայի որսորդները մէկէն ի-
րենց շուները վրան կը թողուն , ու
բանը խօյն կը չըմպտունն զանիկայ
անտակ որ կենդանին փախչելու տեղ
չի կրնար տեսնալ , անոնք ալ մէկ կող-
մէն ատորձանակին կը պարպեն , մին-
չեւ որ գետինը ինչայ . բայց այս կեր-
պովս սոք չեն կրնար բռնել ու միայն
վրայի մաշտակը կ'առնեն :

Արջին համար գործածուած որս-
գայթներէն մէկն ալ շատ ձարտարու-
րուեստ է , երբեմն կը պատահի որ
Ա իւր իրայի երկնաբերձ սոսի ծառոյ
կոճիներուն մէջ բնականաբար խա-
ւսչներ կ'ըլլան , որ մեզուայ փե-
թակի տեղ կը ծառայեն , եւ առ ծա-
ռելուն մէկուն աստիճէն առ ասանով
հորիզոնական գիրքով անիւ մը կը կա-
խեն ու մինչեւ փեթակը կ'ընջ գլխն
որուն կից բերելով զարանակով (ետմ)
մը կը վրայդնեն , արջը մեզին հար-
աւածին պէս մէկէն կը փալէ ու մա-
գըցելով ծառին աստիճէն փեթակը
ու անոր մէջէն փեթակը աւելի դիւ-
րութեամբ հանելու ու ուտելու հա-
մար անիւին վրայ կը նստի , նոյն ժա-
մանակ զոպանակը տեղէն երկելով որի-

բամբուր անուոյն վրայ 80 կամ 100 սոր
բարձր տեղէն վոր ուրոյն մէջ կախ
ուած կը կենայ, անանկ որ ոչ վար
ցաթկելու. կարողութիւն կ'ունենայ,
և ոչ ալ կրկին նոյն առատանէն վեր
մտղցելու. ճարտարութիւն, և այս
կերպով կը կենայ, մինչեւ որ մեղրին
տէրը դայ:

Արիշ կերպ մէն ալ կայ արջը ողջ
բռնելու. սրտորդները բայն ունեցող
արջերուն քովը կ'երթան ու միան
դիտակ կը նետեն, անանկ որ կը պար
տաւորի արջը իւր բոյնէն դուրս ել
լել, ու իւր թշնամեացը ետեւէն վա
ղել. սրտորդները իսկոյն իրենց շները
մըտն կը թողուն, ու իրենց տնոր ծա
ղերը ասդիւն կ'առնեն կը վախշին,
ու անոնց բթերէն շղթայ կ'անցընեն
ու կը պահեն:

Արիշ ասոր նման անհամար հը
նարքներ ու կերպեր կը գործածեն արջ
որսողը համար. բայց այս անկ վրայ
կ'ընենք մանրամասնաբար որ դանդիւր թը
ւերը:

Ս. Համբարձում:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԲՆԱԼԻՈՒՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՂԻՈՆ

(Զատարան):

Լըրորդ անտեղութիւն: Լըրոր որ
յանկարճ ջրածին կազին ցնդիլը դա
դարի, և սրբան որ ջերմութիւն աստ
կազնեն կամ կազինի թթուութեան հա
լեցընեն կոսկարային վրայ նորէ նոր
կոսկնեի դնելով կրկին չի սկսի ցնդ
դիլ, այն ստան նշան է թէ կաւերը
աղէկ չեն կրցեր փակել և ինկեր են,
ու հրացանի խողովակը թթուածի
նը ծծելով Ժանգատեր ու ծակեր է,
ան ստան շուտ մը կրակը մարելով
գործողութիւնը դադարեցնելու է. և
արիշ երկրի խողովակի մը մէջ նա

րէն սկսելու է:

Հասարակօրէն հարիւր մաս կա
զինի թթուութեն 25 մաս ջրաւ կա
զին կրնայ ձեռք ձգուիլ, և գործու
ղութեան լինելովէն ետեւ խողովակին
մէջ 60 մաս կազինի թթուութեան կը
գտնուի չիլուծուած, պատճառը՝ Պ.
Կէ-1 խտոր և Կէ-2 քիմիա
դետերմին բաժնի նայելով, այն է
որ երկրի թթութեան հետ սնանկ
կը միանայ որ ջերմութեան զարու
թիւնը բաւական չի գար այս երկու
մարմինները իրարմէ վտանգու և լու
ծելու:

Թէ որ կամեանք բարձր ձեռք ձը
գաւած կազինը միացընել մէկ կտոր
լնել, կ'առնեն բիւրեղէ երկնիկի խա
ղովակ մը, և վարի դին լաւ մը կը գա
ցեն և վերի կտորն կազինը մէջը կը
լեցընեն, վրան ալ նաւթ լեցընելէն
ետեւ՝ բիւրեղէ երկնիկի յաւայ մը
կ'առնեն բարակ, և անով լաւ մը կը
կոխուտեն, մինչեւ որ բոլոր կազինը
ուղածին աղէն միտնայ, յետոյ բերանը
կը գոցեն կը պահեն:

Կազին հանելու դ. կերպ: Այս
կերպը դատու Պ. Քիւրսոս և կա
րարելագործեց Պ. Պիւրնիէր, որ
թէպէտ և շատ աղէկ չէ. բայց որով
հետեւ կան գործարաններ որոնց մէջ
այս կերպը կը գործածեն. ուստի
մէջը ալ խառնուրդին կատարելու
համար պատշաճ կը դատենք նոյն կեր
պը մեր ուսումնասիր ընթերցողաց բն
ծայելու, որ այսպէս կ'ըլլայ. կ'առ
նեն պինդ սորսին աղը, կամ քի
միապէս բոնի կազին կրկին թարթա
րուար (խորամ թարթար), և քա
րայի (բթայի) մը մէջ կը խարկեն և
անկէ առաջ եկած ամբուարը (որ
մաս մը ամուրիի և հինգ մաս կաղւոյ
ամբուարի խառնուրդ մըն է) մանր
փոշի եղած ամուրիի հետ կը խառնեն
հետեւեւայ կերպով:

Կ'առնեն հողէ դիմացկուն քուրայ
մը և մինչեւ որ կարմրի կը սալցը
նեն, մէկ գիւնի ալ կ'առնեն խորը

Թարթար¹, և կ'ըսկսին երկրթէ գը-
գալով մը նեւեղ ըստ բային մէջ, առիկ
գագաղը նեւեղըն խանձիլ մը կը տես-
նուի քաւաքային մէջ հոտով և ծուխով
հանդերձ, ուստի մինչեւ որ այն
խանձիլը չանցնի՝ երկրորդ գագաղ մը
նեւեղըն չէ, և այս կերպով երթա-
լու է, մինչեւ որ քաւաքային մէջը նե-
ւեւեղըն նիւթը լըմնայ:

Եւս գործողութիւնն ետեւ ա-
ռաջ եկածը կը կշռեն, և ամար Դա-
ին չափ ամուսիս փոշի կ'ըսկսընեն
որն որ բոլոր նիւթին մէկէն հալկը
կ'որդիլէ, այս ամենը կը դնեն երկը-
թէ ծեծած գլանի մը մէջ որ գալա-
րափող² անոթի գործ կը տեսնայ, այս
գլանին բերնին պատուտկով (փնտա-
յով) մը կը յարմարեն Յ կամ Յ բթա-
չափ երկայնութեամբ հրացանի մը
խողովակին մէկ ծայրը, միւս ծայրն
ալ պիտի մինչեւ կէսը նաւթով լե-
ցուած քստուկաւ օր ընդունարանի մը
մէջ կը մոցընեն: Հրացանի խողովա-
կին ընդունարանին մէջ մտած անդին
շիտակ դիմացի կողմը ծակ մըն ալ
կայ, այս ծակին սակեմիէ խճիկ մը կը
յարմարեն մէջ անոց ծակ, այն ծա-
կէն ալ երկրթէ դուռազան մը կ'ան-
ցընեն, և ասէն ասէն հրացանի խա-
ղովակին ներսի դին կը խառնեն որ
բացուի, որովհետեւ շոգիացած կա-
ղինը շատ հեղ հոն կը խառնայ և
անցքը կը գոցէ: Երկրթէ ամանը
բարակ սառցաւոր կաւով կը պատեն
և հողմործարք հնոցի մը մէջ հարի-
գանակուն գիրքով տեղաւ օրեւն ետեւ
ջերմութիւնը կը սառակացընեն մին-
չեւ որ կարմրելու տոտիճանը հասնի,
և այս կերպով գործողութիւնը ու-
սաջ կ'երթայ:

Կաղինը այս կերպով պատրաստե-
լու ատեն որչ և ալ մաքմաներ ա-
ռաջ կուղան, ինչպէս են ամսաւոր
ըրածին³, ամիսը թիմաւոր⁴, և ջու-
րի շողի, որոնք կը ցնդին հետեւին
ուրիշ մաքմաներ քաշելով, որ են,
քիչ մը զուտ կաղին և ամսաւոր կա-

ղին⁵, կաղիի ամիսաւոր և ուրիշ
մասնաւոր թիմաւոր, թիմաւորինով,
զուտ ամուսով և կաղիով շինուած,
որն որ Պ. Սմէլին կ'ըսկսիկեան թը-
թու⁶ կը կոչէ, որ շատ անգամ հրա-
յանի խողովակին մէջ կը կենայ:

Եւս կերպով ձեւք ձգուած կա-
ղինը զուտ հաղաւ տակաւին մէջը
քիչ մը ամուս կը գտնուի. ուստի դը-
տելու համար տղակիէ գալարափողի
(իմպիկի) մէջ կը թարեն⁷ և նաւթով
շեցուեւ ամանի մէջ կը ժողուեն կը
պահեն:

Կաղինը գործարաններու մէջ բա-
ղադրութիւնները փորձելու համար
կը գործածուի, բայց գլխաւորապէս
բոր և սիզիկին կամ զուտ գալա-
խաղ ըսուած կիտակեաղները, և
շատ առաջին և երկրորդ կարգի մե-
տաղները ձեւք ձգելու համար կը
գործածուի, բայց իրմով շատ մաք-
մաններ կը շինուին, որ շատ մեծ և
երեւելի օգուտներ տանին թէ բժըշ-
կութեան և թէ արտեսարից մէջ, ու-
րոնց մէջէն ամենէն գլխաւորները եր-
բեմն հրատարակելու կը խառնանամք:

Կարեզին Գ. Չորոտանանց:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Եւս կենդանի մայր մ'ունիմ
Որ զիս ծնուաւ անկեղան,
Բանդի բնաւ. ես շունիմ
Կենդանութեան մը նշան:

Սիւնիւ հասակս չի լինայ
Ինչպէս եմ ուսնայն,
Թէ զարգանամ բուսակուն
Կըլլամ յայնժամ պիտեւան:

Եւս յաակութիւնս ալ լսեմ
Իրիւս ու բերանս կարծ է,
Թէ ծարրաբին ձեռքն ինձ
Ինչոյն երկու կը դառնէ:

Երկու կողմըս եմ պատած
Ճերմակ կամ սեւ պիտաներ,
Որ զիս դողցես մինչ կեօ մէջս
Վայելազարդ են պճներ:

Մտադուին ձեւքն հանդիս
Կ'աղլիմ երկուն օրով,
Բայց անհմաւ և անփորձ
Օրս կը ծախի մօշէրով:

Նուն Չորոտար Գ. Չորոտանանց:

1. Բաշմաք քաղաք: 2. Բաշմաք: 3. Բաշմաք-
լու: 4. Բաշմաք քաղաք: 5. Օրտաք քաղաք:

1. Բաշմաք քաղաք: 2. Բաշմաք: 3. Բաշմաք-
լու: 4. Բաշմաք քաղաք: 5. Օրտաք քաղաք: